

Marsai Viktor

Szudán - választások után, kettéválás előtt

*A 2011. január 9–15-i referendum alapvetően békés lefolyása azzal a reménnyel töltötte el a szudáni lakosságot és a világot, hogy Afrika leg-
régebben tartó polgárháborúja valóban a végéhez közeledik. Az észak
és dél között feszülő megoldatlan kérdések, valamint a fellángoló helyi
összecsapások azonban könnyen alááshatják a békefolyamat sikerét,
a két ország rész rendezett szétválását.*

A közvetlen előzmények

A szudáni helyzet kapcsán fontos a *szétválás*, a *kettéválás* szavak jelentése: a dolgok jelenlegi állása szerint ugyanis a független déli állam megszületését közvetlenül nem az évtizedekig szinte alternatíva nélkül kezelt fegyveres függetlenségi harc fogja kivívni, melynek eredményeképpen dél – Kartúm akarata ellenére – elszakad északról, hanem a főváros és Juba kölcsönösen elismert, ha nem is teljes mértékig következetesen végigvitt megállapodása, mely lehetővé teszi, hogy a felek békében váljanak el egymástól.

Ez különösen annak a folyamatnak a tükrében fontos, amelyen Szudán az elmúlt egy évben keresztülment. A politikusok, a szakértők, illetve a külső szemlélők többsége ugyanis – beleértve ezen tanulmány szerzőjét is – nem sok esélyt látott ősszel arra, hogy a szavazás dél státusáról egyáltalán megrendezésre kerül januárban, ráadásul ilyen – a körülményekhez képest meglehetősen békés – légkörben. Ezt két tényező is meglehetősen valószínűtlenné tette: egyrészt Kartúm halogató taktikája, aminek folytán a két fél közötti vitás kérdések rendezése egyre inkább késlekedett,

másrészt a különféle hadurak és fegyveres milíciák kiszámíthatatlan viselkedése, amelyek sokszor a két pólustól teljesen független szereplőkként ténykedtek, kölcsönös vádaskodásra adva okot az eleve feszült észak–déli kapcsolatokban.

Az 1956-ban elnyert függetlenségtől a 2005-ben megkötött Átfogó Béke-megállapodásig (*Comprehensive Peace Agreement – CPA*) terjedő időszakra mindössze 11 többé-kevésbé békés év esik Szudán történetében, a többi az 1955–1972 és az 1983–2005 között zajló két polgárháború szörnyűségeivel telt. Az észak és dél között már 1955-ben elkezdődő harcok amiatt törtek ki, mert a déliek, akik ellenezték a függetlenséget, attól félték, hogy az új országban az északiaké lesz a hatalom. Az első polgárháborút egy 1972-ben Addisz-Abeában megkötött egyezmény zárta le. Az egyezmény megsértése – Szudán föderalizálása és az iszlám törvénykezés bevezetése – miatt 1983-ban kirobbant második polgárháborúban a becslések szerint kétfélmillió ember vesztette életét, és négy milliót üldöztek el lakóhelyéről, óriási menekült-hullámokkal árasztva el a környező országokat (Csád, Közép-afrikai Köztársaság). A CPA a Kormányközi Hatóság a Fejlesztésért (*Inter-Governmental Authority on Development – IGAD*) és az ENSZ közvetítésével csaknem 12 éven keresztül tartó tárgyalássorozat vég-eredményeképp született meg, és hat különféle megállapodást foglal magába.

A januári referendumra azonban ezeket a konfliktusokat sikerült – legalábbis átmenetileg – feloldani. Miután a déli elnök, Salva Kiir többször is kijelentette, hogy a januári népszavazás elhalasztása esetén nem tudja garantálni a béke megőrzését, Kartúm – beletrődve az elkerülhetetlenbe – kompromisszumkészebb hangnemre váltott. Ebben valószínűleg nagy szerepe volt az Egyesült Államoknak is, amely Juba legfőbb külföldi támogatója. Az északi vezetés látszólag elfogadta az amerikaiak által felkínált mézesmadzagot: Washington felajánlotta, hogy ha Kartúm lehetővé teszi a népszavazás zökkenőmentes lebonyolítását, és tiszteletben tartja annak eredményét, az ország lekerülhet a terrrorszervezeteket támogató államok amerikai listájáról. Ez a különféle, az amerikai kormány által 1997-ben életbe léptetett szankciók feloldását is magába foglalná, amely jelentős lökést adhatna a szudáni gazdaságnak. A hangnemváltás első elemeként december 16-án az állami televízió idézte az északi kormányzó párt, a Nemzeti Kongresszus Párt (*National Congress Party* – *NCP*) elnökhelyettesének, Nafie Ali Nafienek a szavait, aki elismerte, hogy „a Szudán egységének megőrzésére tett erőfeszítések kudarcot vallottak”, majd hozzátette, „szembe kell nézni a realitásokkal, nem szabad becsapnunk magunkat, és a homokba dugni a fejünket.” Egy héttel később a külügyminiszter, Ali Ahmed Karti nyilatkozott úgy, hogy „még abban az esetben is, ha Dél-Szudán a függetlenség mellett szavaz, abban vagyunk érdekeltek, hogy két életképes állam szülessen, amelyek tiszteletben tartják nemzetközi kötelezettségeiket. (...) Nem akarjuk, hogy bármiféle konfliktus álljon fenn a két ország között.” Végül december 28-án maga az államfő, Omar al-Bashir nyilatkozott úgy, hogy ő lesz az első, aki elismeri dél függetlenségét, ha a szavazók így voksolnak, valamint hozzátette, továbbra is test-

vérekként tekint a déliekre, és segíteni fog nekik független államuk felépítésében.

A hangnemváltás persze nem ment zökkenőmentesen. December 30-án például a kartúmi delegáció kivonult a Katarban rendezett, a dárfüri lázadó csoportokkal folyó egyeztetésről, ami észak–dél viszonylatában is további problémákat jelzett. Január 4-én aztán Omar al-Bashir Jubába látogatott, ahol hangsúlyozta, hogy tiszteletben fogja tartani a vasárnap kezdődő népszavazás eredményét dél függetlenségét illetően: *„Az egység erőszakkal nem tartható fenn”* – nyilatkozta. *„Bár szeretnénk megőrizni észak és dél egységét, nem fogunk szembe szállni a polgárok akaratával.”* Az elnök, szándéka őszinteségét hangsúlyozandó, dél hagyományos színének megfelelő kék szalagot tűzött az öltönyére. Al-Bashir ezen túlmenően ismét megígérte, hogy Juba elszakadása esetén Kartúm támogatni fogja a fiatal államot közigazgatása kiépítésében.

A referendum

Ilyen előzmények után rendezték meg január 9. és 15. között a népszavazást. A különféle nemzetközi szervezeteken túlmenően a referendum lefolyását olyan neves személyiségek követték nyomon, mint George Clooney amerikai színész vagy Jimmy Carter exelnök. A déli hatóságok beszámolóí szerint a voksolás harmadik napján a közel négymillió szavazásra jogosultnak már több mint hatvan százaléka szavazott (ez az arány a referendum érvényességének alapfeltétele volt). Az eufória és a voksolás alapvetően békés lefolyása ellenére azonban már ekkor érzékelhetőek voltak azok a feszültségek, amelyek a két országrész megoldatlan problémáiban gyökereztek. Január 10-én húsz halálos áldozattal járó fegyveres összeütközésre került sor Abyei régióban, amely a népszavazás

nagy vesztese lett: a CPA szerint itt is meg kellett volna tartani a referendumot, ám mivel a felek nem tudtak megegyezni arról, kik jogosultak a szavazásra, így azt bizonytalan időre elhalasztották.

A népszavazás kimenetele a várakozásoknak megfelelően alakult. A január végi előzetes eredmények alapján a szavazók 99,5 százaléka voksolt az elszakadás mellett, bár Salva Kiir ekkor még arra intette honfitársait, hogy az ünnepléssel várják meg a hivatalos eredmények bejelentését. Valójában azonban a népszavazás sikeres lebonyolítását üdvözlő nagyhatalmak – Kínától az Egyesült Államokig – ekkor már a térség kialakítandó új rendjére koncentráltak, mint ahogy a többi érintett szereplő is. Február 7-én Kartúmban Omar al-Bashir és Salva Kiir együtt jelentette be a szudáni referendum hivatalos végeredményét, melynek értelmében a szavazók több mint 98 százaléka az elszakadás mellett voksolt. Al-Bashir ismét biztosította kollégáját, hogy tiszteletben fogja tartani a referendum döntését, és támogatni fogja az új államalakulatot. Eközben a külföldi államfők sorban fejezték ki örömeiket, hogy a népszavazás sikeres volt, és biztosították Dél-Szudán lakosságát, hogy hathatós segítséget nyújtanak majd Juba számára. Számos, a különféle állami és nem állami szereplő eltérő érdekeiben gyökerező megoldatlan probléma vár azonban még megoldásra, ami nagyban befolyásolhatja az események további alakulását.

A megoldatlan problémák: olaj, adósság, határok, állampolgárság

A kezdeti borúlátó vélemények ellenére nem mindenki látta olyan sötétben a békés népszavazás esélyeit. A Stratfor elemzői

például amellett érveltek, hogy az olajvagyon kölcsönös interdependenciát jelent észak és dél számára: kiaknázásához elengedhetetlen a két fél együttműködése. Szudán napi 500 ezer hordós kitermelésével nem tartozik a világ legnagyobb exportőrei közé, azonban néhány ország – elsősorban Kína – számára a szudáni olaj létfontosságú, mivel jelentős százalékát adja fogyasztásának. A kőolaj igazi jelentősége azonban abban áll, hogy mind Kartúm, mind Juba egyik legfontosabb bevételi forrása (utóbbi esetében a költségvetés bevételeinek 95 százaléka az olajexportból származik, észak esetében ez az arány 50 százalék). Az olajmezők többsége ráadásul a mindmáig vitatott határ menti régiókban fekszik. A jelenleg működő négy blokk közül csupán egy, a hatos fekszik teljes egészében északon, a másik három (az 1-es, 2-es és 4-es blokk) nagy része délen található. Így észak jelenleg mindössze 100-115 ezer hordó olaj kitermelésére képes naponta, ráadásul ezek a mezők is a kétes stabilitású Dél-Dárfúr, illetve Dél-Kordofán szövetségi államokban fekszenek (itt található Abyei is). Bár Kartúm tervei szerint az olajtermelést napi létszázezer hordóra fogják felfuttatni, ehhez még legalább három-öt év szükséges. Ugyanakkor észak stratégiai előnye, hogy a területén futnak át az olajvezetékek, amelyek Port Sudan kikötőjén keresztül a világkereskedelelemhez kapcsolják az ország nyersanyagait. Bár léteznek tervek arra, hogy Juba alternatív útvonalakat keressen, ezek kiépítésének költségvonzata olyan magas, hogy sokkal inkább kifizetődő az északkal való együttműködés.

Hasonló a helyzet az államadósság kérdésében is. Szudán 36 milliárd dollár külső adósságot halmozott fel, és dél – tekintettel arra, hogy ennek az összegnek a jelentős részét Juba függetlenségi harcának le-

verésére költötték el – nyilvánvalóvá tette, hogy nem hajlandó részt vállalni a törlesztésben. Ezek után al-Bashir elnök január 10-én felajánlotta dél számára, hogy Juba ne vegyen részt az adósság visszafizetésében, ám ugyanakkor azt is megjegyezte, hogy a legjobb megoldást az jelentené, ha a nemzetközi közösség teljes egészében elengedné Szudán adósságát. Idővel el fog dőlni, hogy mi állt Kartúm döntése mögött: belenyugodott az elkerülhetetlenbe, taktikázott, vagy titkos háttéregyezményt kötött a külfölddel.

A határ kijelölése és az állampolgárság kérdése már jóval inkább megosztja a feleket. A kérdés ugyanis nem csupán az, hogy földrajzilag hol húzódjon a két új országot elválasztó vonal, hanem az is, hogy mennyire legyen puha, illetve kemény a határ jellege. Jelenleg öt különböző ponton több mint 300 kilométernyi határ pontos helye képezi vita tárgyát. A konfliktus leginkább az Abyei-körzet esetében szembetűnő, ahol az elmúlt hetekben is folyamatosak a kisebb-nagyobb összetűzések.

Az itteni helyzet élesen rávilágít a határvonal megállapításának nehézségeire. A terület lakossága alapvetően a ngok dinkák közé tartozik, akik letelepedett életmódot folytatnak, azonban a misszerija törzs pásztorai – legelőt és ivóvizet keresve álla-

Jelenleg két megközelítés létezik a szudáni határ jellegét illetően. Az egyik változat szerint egy *hard border* (kemény határ) jönne létre a két országrész között, hasonlóan az Eritrea és Etiópia között kialakított sávhoz, amelyben felfüggesztik a lakosság és az áruk áramlását, és fokozzák a fegyveres ellenőrzést. A *softer border* (puhább határ) változat szerint viszont lehetővé tennék, hogy a nomádok termékenyebb legelők után kutatva minimális ellenőrzés mellett vihessék át állataikat a határon. Utóbbi változat elősegítené a két új ország közötti gazdasági tevékenység felélénkítését is.

taik számára – évente többször is felkeresik a vidéket. A két népcsoport más-más táborban harcolt a polgárháború éveiben: a misszeriják Kartúmot, míg a ngok dinkák Jubát támogatták. A helyzetet bonyolítja, hogy az országon belül Abyei rendelkezik a legjelentősebb olajkincessel, és a régió már ma is a szudáni termelés 20 százalékát adja. Ráadásul az ngok dinkák többször is kifejezték elégedetlenségüket amiatt, hogy Juba magukra hagyta őket az elmúlt évek során az északiakkal vívott konfliktusaikban, és ez felveti a kérdést, hogy a helyi népcsoportok – felmondva korábbi szövetségeiket a két központtal – nem kezdenek-e önálló politikát folytatni.

A hasonló esetek szempontjából fontos az állampolgárság, illetve a határ átjárhatóságának kérdése: mi lesz a vándorló népcsoportokkal? Lesz-e rá lehetőségük, hogy továbbra is felkeressék szezonális legelőiket, és működhet-e az úgynevezett „softer border” elképzelés? Ha igen, hogyan lehet kialakítani ennek jogi hátterét? Kettős állampolgárok lesznek a nomádok? Vagy csak korlátozott jogosítványokhoz jutnak? Abyei esetében ez azért is fontos, mert ha mégis sor kerül a CPA-ban rögzített népszavazásra, felmerül a kérdés, hogy az északhoz húzó nomád misszeriják – akiknek vezetői a szavazáson való részvétel mellett vannak – voksolhatnak-e az Abyei-ben tartott referendumon. Észak a tárgyalások során ráadásul túszként használhatja a Kartúm környékén élő déli etnikumú lakosok százezreit.

A nem állami szereplők magatartásában rejlő kockázat

Észak és dél viszonyának békés rendezése nem csupán a két főváros hajlandóságán múlik. A polgárháború évtizedei bebi-

zonyították, hogy a szudáni belpolitika alakításában az egyes etnikumokhoz tartozó milíciáknak, helyi haduraknak legalább olyan fontos szerepe van az események irányításában, mint Kartúmnak vagy Jubának. Szudán – egészen júliusig – Afrika legnagyobb területű országa volt, ugyanakkor infrastruktúrája – különösen a déli területeken – rendkívül elmaradott. A központi hatalom gyengeségét jól mutatja, hogy néhány száz fős fegyveres csoportok is komoly problémákat okozhatnak, és több tízezres menekülthullámokat indíthatnak el.

Ebben a vonatkozásban a már ismertett Abyei-konfliktus mellett különösen fontos George Athor tábornok lázadása. Ez jelenleg dél egyik legfontosabb biztonsági kihívása, nem is elsősorban a lázadás mérete, hanem potenciális katalizátorszerepe miatt. George Athor vezérőrnagy az SPLA egyik legbefolyásosabb parancsnokává nőtte ki magát a polgárháborúban, és érdemeire való tekintettel Jonglei állam kormányzójává tették meg, a 2010. áprilisi választásokon azonban alulmaradt riválisával szemben. A tábornok nem nyugodott bele az eredménybe, és a hozzá hű csapatok támogatásával az elmúlt időszak legnagyobb méretű fegyveres felkelését robbantotta ki. Bár a déli kormányzat többször is igyekezett megegyezni vele, büntetlenséget ígérve neki és csapatainak, a hosszabb-rövidebb tartó fegyvernugvásoktól eltekintve Athor folyamatosan harcban áll a központi kormányzattal. A legutóbbi, február 9-én kezdődött összecsapásokban több száz polgári lakos vesztette életét. A mérszálás többeszes menekülthullámot indított el, amelynek kezelésére Juba nem volt felkészülve. A válság kínálta az alkalmat az észak és dél között lappangó feszültségek felszítására és a kölcsönös vádaskodásra. A déli kormánypárt, a SPLM (*Sudan*

Peoples' Liberation Movement – Szudáni Népi Felszabadítási Mozgalom) vezetője, Pagan Amum azt állította, hogy az északiak állnak a tábornok tettei mögött, és helikopterekkel szállították a fegyvereket a lázadó hadúr számára. Szintén Kartúm kezét látták a korábbi milíciavezér, Gabriel Tanginye lépése mögött is, aki több száz fegyverrel érkezett a régióba. Bár Tanginye az 1983–2005 közötti polgárháborúban valóban észak oldalán harcolt, lépését inkább az motiválta, hogy az áldozatok között több rokona is volt, mert a harcok nemzetségének szállásterületénél folytak. Jubát azonban ez nem győzte meg. Bár az ENSZ szudáni missziója, az UNMIS felajánlotta közvetítését a feleknek, kérdéses, sikerül-e rendezni a konfliktust. A *Reuters* szerint több szakértő és helyi ENSZ-alkalmazott is tart attól, hogy a tábornok egy táborba gyűjtheti a Juba politikájával elégedetlen helyi vezetőket és hadurakat, akik úgy érzik, nem rendelkeznek kellő politikai súllyal a formálódó új államalakulatban. Délen ötven különféle törzs él, akiket az északellenességen kívül szinte semmi sem tart össze. Ráadásul az ezek mellett megtalálható, különféle ideológiai alapokon szerveződő milíciák – mint az ugandai gyökerű LRA (*Lord's Resistance Army* – az Úr Ellenállási Hadserege) – tovább súlyosbítják a megosztottságot. Kartúm a *divide et impera* elvét követve mindig hajlamos volt támogatni ezeket a Juba ellen lázadó csoportokat, és ez – mértékétől függően – hosszú távon megnehezítheti Dél-Szudán stabilizációját.

A lehetséges forgatókönyvek

Mi várható tehát az elkövetkező hónapokban Szudánban? Juba nyilván mindent el fog követni a békés átmenet és a lehető legkedvezőbb feltételek között elkezdett állam-

építésért. Ugyanakkor délen továbbra is meglehetősen képlékeny a központi hatalom, és az arab világban zajló események Juba hagyományos támogatóinak (EU, USA) is lekötik a figyelmét. Ebben a viszonyrendszerben még fontosabbá válik, hogy hogyan viszonyul Kartúm az új államalakulathoz. Az elmúlt hónapokban látható látványos megbékélés ellenére élhetünk a gyanúval, hogy Kartúm könnyen megváltoztathatja álláspontját, ha érdeke úgy kívánja. Az elmúlt évek halogató taktikája pedig valójában még évekig, talán évtizedekig is folytatható. A vitás határszakaszok és az állampolgárság kérdésének megoldatlansága mellett délen júliusban létrejöhet az új állam, még akkor is, ha az meglehetősen gyenge lesz. A világban számos példát találunk ilyen meglehetősen kétes erejű, sőt területi integritású államszerű képződményre Ciszjordániától Szomáliáig. Ráadásul adott földrajzi környezetében Dél-Szudán nem fog kiríni a sorból. Bár megpróbálhatja lezárni határait, a dolgok jelenlegi állása szerint erre önerőből nem lesz képes. Az új államalakulat ugyan belekeveredhet egy határháborúba északi szomszédjával, de ez csak tovább apasztaná azokat a kapacitásokat, amelyekre saját belső ellenzékének felszámolásához van égető szüksége.

Ami Kartúmot illeti, a Startfor elemzőinek valószínűleg igazuk van. Az olaj mindkét oldal számára létfontosságú, és ennek kitermelése és szállítása csak együttes erővel lehetséges. Egyes számítások szerint egy újabb észak és dél közötti fegyveres összecsapás költségei meghaladnák a 100 milliárd dollárt, és ennek finanszírozására nyilván egyik főváros sem vállalkozna szívesen. Éppen ezért – bár észak nem érdekelt abban, hogy délen egy valóban erős állam jöjjön létre – Kartúm számára az talán még veszélyesebb lenne, ha az új ország anarchiába süllyedne. Az északi vezetés valószínű-

leg azt az egyensúlyt fogja keresni, amelyben Juba kellően el lesz foglalva belső problémáival ahhoz, hogy ne gondolkozhasson komolyabb északkal szembeni politizáláson (például Abyei esetében), ugyanakkor képes arra, hogy biztosítsa az olajexportot, és kezelni tudja az esetleges lázadó milíciákat. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Kartúmnak továbbra is szembe kell néznie Dárfúr problémájával, ahol mindennaposak a kisebb-nagyobb összecsapások, illetve az észak-afrikai események begyűrűzésével, amelyek alááshatják al-Bashir elnök hatalmát. Január végén az egyetemi ifjúság tüntetett az elnök ellen, szociális helyzetének javítását és a szabadságjogok tiszteletben tartását követelve, január 18-án pedig a szudáni hatóságok letartóztatták Hasszan Turabi iszlámista ellenzéki vezetőt, al-Bashir korábbi szövetségesét, aki arra figyelmeztette a kormányt, hogy reformok nélkül könnyen a tunéziai vezetés sorsára juthat. Bár al-Bashir az ellenzék megosztásával és a *stick and carrots* politikájával egyelőre leszerelte a támadásokat, a veszély még nem múlt el teljesen.

Mindezekből az következik, hogy a két főváros valószínűleg kerülni fogja a nyílt konfliktust, sőt az együttműködésre is hajlandók lesznek a létfontosságú területeken. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ahol lehet, igyekeznek majd gyengíteni a másik fél pozícióit, és adott esetben támogatni fogják a másik fél ellenzékét. A kérdés az, hogy ezt mennyire lesznek képesek kontroll alatt tartani, illetve ezek a nem állami szereplők mennyire kezdenek önálló életet élni, függetlenül a központok akaratától. Kartúmnak és Jubának józan hozzáállással el kell kerülnie, hogy a múlt terhes örökségének engedve helyi hadurak és milíciák lokális hatalmi játszmának áldozataivá váljanak, és egy olyan konfliktusba sodródjanak bele, amely valójában egyik országnak sem érdeke.

Irodalom

- The background of the Comprehensive Peace Agreement. <http://unmis.unmissions.org>
- Vörös Zoltán: Olajban kötött házasság. Kína és Szudán kapcsolatának 50 éve. *Afrika Tanulmányok*, 2009. III. évf. 34. szám.
- Sudan Unity Efforts Have Failed: Residential Aide. *Reuters*, 17 december, 2010.
- Southern Sudan's Referendum: Khartoum Changes its Tone. *Stratfor*, 29 January, 2010.
- GOSS Lauds Bashir's Statement. *Sudan Radio Service*, 30 December, 2010.
- Sudan Withdraws from Darfur Peace Talks. *CBS News*, 30 December, 2010.
- Sudan President: I'll Support South If It Secedes. *ABC News*, 4 January, 2011.
- Southern Sudan Military Spokesman Says 20 Police Killed in Attacks in Disputed Area of Abyei. *ABC News*, 10 January, 2011.
- Most már végleges: júliustól Dél-Szudán független. *Mindennapi Afrika*, 2011. február 8.
- S. Sudan: Contested Abyei Region Belongs in South. *ABC News*, 31 January, 2011.
- US Urges S. Sudan to Become Multiparty State. *ABC News*, 2 February, 2011.
- South Sudan Set to Become World's Newest Country. *ABC News*, 7 February, 2011.
- Dispatch: Shared Oil Interests in Sudan. *Stratfor*, 6 January, 2011.
- Global Insights: Next Step in Sudan. *World Politics Review*, 11 January, 2011.
- Security, Oil Production and a Possible Peace in Sudan. *Stratfor*, 8 December, 2010.
- Sudan Debt – External. http://www.indexmundi.com/sudan/debt_external.html.
- Sudan President Offers to Relieve South of Debt. *ABC News*, 10 January, 2011.
- Sudan: Defining the North-South Border. *ICG, Africa Briefing No.75*, 2 September, 2010.
- Abyei: a szudáni kulcskérdés. *Mindennapi Afrika*, 2011. július 10.
- George Athor Rebellion, Jonglei State. 2011. február. www.smallarmssurveysudan.org.
- 211 Killed: S. Sudan Says Khartoum Arming Rebels. *ABC News*, 15 February, 2011.
- Sudan Army Denies Claims It Armed South Rebels. *ABC News*, 16 February, 2011.
- Un Offers Mediation. Between Renegade General Athor and South Sudan. *Sudan Tribune*, 22 February, 2011.
- S. Sudan Fightin Leaves Dozens Dead in Tense Area. *ABC News*, 2 March, 2011.
- Factbox: South Sudan's Renegade General George Athor. *Reuters*, 15 February, 2011.
- Mareike Schomerus: The Lord's Resistance Army in Sudan: History and Overview. Small Arms Survey. *HSBA Working Paper 8*. September, 2007. www.smallarmssurveysudan.org.
- Donovan, Nick – Bell, Matthew – Barr, Victoria: A High Price for War. *Foreign Policy*, 11 January, 2011.
- Sudanese Troops Attack Darfur Rebels; 27 Killed. *ABC News*, 25 February, 2011.
- Unrest, Opposition Shift Sudan's Focus. *Stratfor*, 1 February, 2011.
- Sudanese Islamaist Opposition Leader Hassan al-Turabi Arrested. *Africa Review*, 18 January, 2011.